

نقد فرهنگ توسعه نیافتگی

جلد دوم: علم، سیاست و تاریخ

❖ رضا داوری اردکانی ❖

نقد فرهنگ

۱۳۹۹

• سرشناسه: داوری، رضا، ۱۳۹۲ -
• عنوان و نام پدیدآور: نقد فرهنگ توسعه نیافتگی / رضا داوری اردکانی.
• مشخصات نشر: تهران: نقد فرهنگ، ۱۳۹۹.
• مشخصات ظاهری: ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
• شابک: دوره: ۱-۴۱-۶۶۸۲-۶۲۲-۹۷۸، ج ۱: ۸-۴۲-۶۶۸۲-۶۲۲-۹۷۸، ج ۲: ۵-۴۳-۶۶۸۲-۶۲۲-۹۷۸.
ج ۳: ۲-۴۴-۶۶۸۲-۶۲۲-۹۷۸
• وضعیت فهرست نویسی: فیبا
• شناسه: ج ۱. علم، فلسفه و عقلانیت. - ج ۲. علم، سیاست و تاریخ. - ج ۳. پژوهش علمی و سیاست علم
• موضوع: فلسفه و عدل؛ انسان گرایی؛ عقب ماندگی؛ اندیشه و تفکر
• رده بندی کد گره: ۷
• رده بندی دیویی: ۱۰
• شماره کتابشناسی ملی: ۶۲۳۱۰۷

نقد فرهنگ

 @naqdefarhangpub
  www.naqdefarhang.com
  naqdefarhangpub

نشانی: پردیس، میدان عدالت، خ فروردین جنوبی، خ سعدی، مجتمع قائم، ۱، پلاک A2، واحد ۲۰۳
 تلفن: ۷۶۲۷۶۷۴۸ | مراکز پخش: ۶۶۴۶۰۰۹۹، ۶۶۹۶۷۰۰۷، ۶۶۴۸۶۵۳۵

• نام کتاب: نقد فرهنگ توسعه نیافتگی؛ جلد دوم: علم، سیاست و تاریخ

• نویسنده: رضا داوری اردکانی

• نوبت چاپ: چاپ اول • سال انتشار: ۱۳۹۹ • تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

• قیمت جلد دوم: ۹۰۰۰۰ تومان • قیمت دوره سه جلدی: ۲۲۰۰۰۰ تومان

• شابک جلد دوم: ۵-۴۳-۶۶۸۲-۶۲۲-۹۷۸ • شابک دوره: ۱-۴۱-۶۶۸۲-۶۲۲-۹۷۸

• شابک جلد اول: ۸-۴۲-۶۶۸۲-۶۲۲-۹۷۸ • شابک جلد سوم: ۲-۴۴-۶۶۸۲-۶۲۲-۹۷۸

© کلیه حقوق محفوظ و مخصوص انتشارات نقد فرهنگ است.

فهرست

۷.....	مقدمه
۱۱.....	فصل اول: علم، سیاست و تاریخ
۱۳.....	علم و قدرت
۱۷.....	علم و توسعه
۲۳.....	علم و جامعه
۳۳.....	درباره پیشرفت و آینده علم و توسعه
۴۱.....	نسبت علم و فرهنگ
۵۳.....	شعرو تاریخ در زندگی و تاریخ بشر
۶۵.....	علم، سیاست و اخلاق
۷۵.....	خرد، اخلاق و سیاست
۱۰۵.....	علم، اخلاق و سیاست
۱۱۷.....	شرایط اخلاقی و تاریخی پیشرفت علم
۱۴۵.....	مختصری درباره الگوی ایرانی-اسلامی پیشرفت
۱۵۱.....	علم، جامعه و روشنفکری
۱۶۵.....	هنر، فلسفه و سیاست

۱۷۷.....	اخلاق مهندسی
۲۰۵.....	دانشمندی و روشنفکری
۲۳۷.....	ناهمزمانی در جهان کنونی، زمینه ساز خلط مسائل سیاسی و تاریخی است
۲۵۷.....	علم، زبان و توسعه
۲۷۳.....	گفتار در ضرورت و اولویت اصلاح نظام اداری و آموزشی
۲۹۱.....	علم و کشور
۳۰۹.....	ایمان و مسائل و مشکلاتش
۳۳۵.....	علم هر چقدری متناسب با نظم آن جهان است
۳۴۹.....	فصل دوم: تأسیسی بر موز آینده (درباره آینده پژوهی)
۳۵۱.....	امید به آینده
۳۶۷.....	ما آینده خودمانیم
۳۷۵.....	گفتاری در آینده نگری (آینده بخش و برنامه ریزی)
۴۰۳.....	مقدمه ای بر همه آینده نگری ها

مقدمه

مقالات سال‌های اخیر من ذیل عنوان کلی «نقد فرهنگ توسعه‌نیافتگی» و عناوین فرعی «علم، فلسفه و عقلانیت»، «علم، سیاست و تاریخ» و «پژوهش علمی و سیاست علم» طبقه‌بندی شده، در سه مجلد چاپ می‌شود. وجه مشترک این سه جلد این است که به این پرسش می‌پردازند که کشور ما در کجای تاریخ قرار دارد؟ به کدام سمت می‌رود؟ و روبه چه آینده‌ای دارد؟

دفتری که پیش روی شماست، مجوعه مقالاتی در باب علم، سیاست و تاریخ است. پیوند میان علم و سیاست ریتی فهمیده می‌شود که تاریخ و زمان را درک کرده باشیم. زیرا ارتباط و نسبت علم و سیاست - رظهور تاریخی شان معلوم می‌شود. به عبارت دیگر، آنها در قوام‌شان به هم بستند. یعنی در بستگی به یکدیگر است که قوام می‌یابند. با این وصف، علم را نباید با سیاست اشتباه کرد. علم خبراست و سیاست عمل و انشاء. اما از سوی دیگر، کمالی نیز با استناد به این جدایی و با غفلت از آنچه در تاریخ می‌گذرد، ارتباط و نسبت میان علم و سیاست را عرضی و اتفاقی دانسته‌اند.

هر جامعه‌ای اگر تعادل داشته باشد یا بخواهد از تعادل برخوردار باشد باید میان اجزا و شئون‌اتش تناسب، تعادل و همکاری وجود داشته باشد. با ادراک تاریخی وضع جهان است که می‌توان امکان‌های آینده و شرایط امکان پیشرفت علم و موفقیت در عمل و تدبیر سیاسی را دریافت. شاید در یک کشور توسعه‌یافته در

زمانی که کم و بیش وضع متعادل وجود دارد، اهتمام به درک شرایط و امکان‌ها چندان ضروری نباشد. زیرا امور سیر طبیعی دارند. اما در جهان توسعه‌نیافته که معمولاً باید راه طی شدهٔ تعدد را بپیماید تا ندانند که چه می‌توانند بکنند و از چه راه زودتر می‌توانند منزل‌ها را طی کنند راه به جایی نخواهند برد. کسانی هم که می‌گویند ما از غرب تقلید نمی‌کنیم بلکه راه توسعه و پیشرفت خودمان را می‌رویم، ناگزیر باید برای گشودن این راه و رفع موانع آن، شرایط اکنون و چشم‌انداز آینده را بسنایند؛ هر چند اگر به چنین شناختی برسند شاید اصراری در خاص بودن راه خود نینداشند.

غلبهٔ اندیشهٔ انتزاعی غیرتاریخی اتمیست، در دهه‌های اخیر اذهان را از توجه به شرایط و امکان‌ها علم و معارف منصرف کرده، مانع بزرگی در راه توسعهٔ سیاست، علم و دانشگاه پدید آورده است، اگرچه این اندیشه در ظاهر مدعی آزادی خواهی و پیشرفت علم نیز است. مطلب اساسی این است که ما جز از طریق شناخت شرایط تاریخی کشورمان، راه پیشرفت‌مان را نمی‌توانیم طی کنیم.

علم و سیاست دو امر متفاوت است به هم برسته‌اند و هریک از آنها باید اقتضاهای دیگری را رعایت کنند. ضامن این برکت، چنانکه اشاره شد، درک تاریخی است. درک تاریخی وجود بین و وحدت‌یاب است. برخلاف درک انتزاعی غیرتاریخی که جهان را آشوبی می‌بیند که ذهن و فکر باید آن را سامان بخشد. مسلماً خرد ما در کار سامان‌دهی جهان دخیل است. اما این حالت از طبق درک و شناخت نسبت‌ها، روابط و پیوندها و امکان‌های عمل میسر می‌شود. عجز و اراده‌های شخصی و گروهی در سیر علم و تاریخ اثری ندارد.

امیدوارم زمان غلبهٔ ظاهرینی بگذرد و کم‌کم دریابیم که جزیی‌بینی نه فقط مانع راه‌یابی می‌شود، بلکه کشور را به یأس، افسردگی و بی‌عملی مبتلا می‌کند. تاکنون، بعضی از آسیب‌های ناشی از سودای تحمیل رأی و نظر، بر تاریخ را تحمل کرده‌ایم. اکنون وقت، وقت بیداری و به کار افتادن فهم و خرد ره‌آموز است. از استاد گرانمایه آقای دکتر عبدالکریمی بسیار ممنونم که این نوشته‌ها را چاپ

و منتشر کردند. از همکاران گرامی ام آقای مهندس سید علی پزشکی و خانم بهاره برزگر که در فراهم آوردن این دفتر کوشش مؤثر داشته‌اند، بسیار سپاسگزارم. از فرزند عزیزم دکتر نگار داوری اردکانی نیز که بعضی ابهام‌ها و نارسایی‌ها را تذکر داده است، تشکر می‌کنم.

رضا داوری اردکانی

تابستان ۱۳۹۹